

Lunds Universitet
Språk och litteraturcentrum
Filmvetenskap
Handledare: Erik Hedling
2016-01-15

Olle Råde
FIVK01

Från skräcködlor till gosedjur

Den kulturella representationen av dinosaurier på film

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Syfte och frågeställning.....	4
3. Forskningsläge.....	4
4. Periodisering och urval.....	5
5. Material och källor.....	6
6. Förhistoriska urtidsdjur i The Lost World.....	6
6.1 Tekniskt banbrytande.....	7
6.2 Förhistoriska urtidsdjur.....	8
6.3 Kanonbildande för årtionden framåt.....	10
7. Tecknade barndinosaurier i The Land Before Time.....	11
7.1 Kollektiv representation.....	11
7.2 Mänskliga ansikten.....	13
8. Realistiska skräcködlor i Jurassic Park.....	14
8.1 Dinosaurieparkens invånare.....	15
8.2 Delade meningar bland forskare.....	16
8.3 Parkens roll ur ett historiskt perspektiv.....	17
9. Genmanipulerade fantasifoster i Jurassic World.....	18
9.1 Bryter mot mönstret.....	19
9.2 Domesticerade skräcködlor.....	20
10. Diskussion.....	22
11. Slutsatser.....	23
12. Framtida forskning.....	23
13.1 Tryckta källor.....	24
13.2 Övriga källor.....	24
14. Filmografi.....	25
14.1 Sekundärfilm.....	26

1. Inledning

Härom året besökte jag Museum für Naturkunde i Berlin för att ta del av utställningen *The World of Dinosaurs*, som tar med besökarna på Tendaguru-expeditionen till Tanzania i början av 1900-talet. Expeditionen är den hittills mest framgångsrika utgrävningen av dinosaurier och totalt har över 250 ton ben bärgats från utgrävningsplatsen.¹ Museet rymmer bland annat världens högsta uppresta skelett (13,27 m) från en *Brachiosaurus brancai*.

Vad som slog mig på utställningen var att huvuddelen av besökarna var tyska dagisbarn i gula västar och hur populära dinosaurier verkade vara bland barnen. En del av utställningen var också så kallade Jurascope, där man i kikare kunde se videorekonstruktioner av hur dinosaurier kan ha sett ut när de levde för omkring 150 miljoner år sedan. I museibutiken fanns hyllrader med plastdinosaurier och böcker om hur de förhistoriska djuren levde. Där och då föddes min idé om att undersöka hur bilden av dinosaurier har skapats, och vilken del filmmediet haft för att skapa den.

Inget historiskt djur är heller lika populärt att göra film av som dinosaurier. Sedan filmmediet såg dagens ljus i början av 1900-talet har hundratals filmer gjorts om dinosaurier. De har porträtterats som människoätande monster och animerade fantasidjur och många är de barn som förundrat frågat sina föräldrar om de verkligen har funnits på riktigt. Bilden av dinosaurier är djupt förankrat i vårt kulturella referensbibliotek och dinosaurier finns idag som såväl leksaker som på barnkläder, ryggsäckar och sängkläder. Inget pojkrum är heller komplett utan en plansch med en bild av den farligaste av dem alla – Tyrannosaurus Rex.

Men hur blev det så här? Hur kan så många ha en så tydlig bild av ett hur ett djur som levde för miljontals år sedan såg ut och betedde sig. När det i själva verket fortfarande är omstritt om hur de verkligen såg ut? Varför älskar barn dinosaurier och varför har det redan från filmhistoriens början varit så populärt att gestalta dinosaurier på film?

Det finns många genrer inom skräck- och monsterfilm, men ingen lika storslagen och ekonomiskt framgångsrik som dinosauriefilm.² De drygt 100 år som har gått sedan filmmediet fick sitt genombrott är en paleontologiskt sett kort tid, ändå har dinosaurierna under denna tid hunnit återuppstå i vårt medvetande och vår bild av djuren har förändrats i takt med de filmer som gjorts

---

¹ <http://www.naturkundemuseum-berlin.de/en/exhibitions/the-world-of-dinosaurs/> Inhämtad 3 januari 2016.

² *The 50 highest-grossing movies of all time*, <http://www.imdb.com/list/ls000021718/> Inhämtad 3 januari 2016.

om dem. Från de första stumfilmerna på 1900-talets början till Steven Spielbergs dinosaurie-kanon på 1990-talet. Idag är det omöjligt att inte ha ett förhållande till dinosaurier, och jag tror att det är mycket tack vare dinosauriefilmens historia.

2. Syfte och frågeställning

I min uppsats ämnar jag studera hur dinosaurier porträtterats på film i ett historiskt perspektiv. Jag vill undersöka hur den kulturella representationen av dinosaurier förändrats från de första påkostade dinosaurie-filmerna från 1920-talet till Hollywood-produktionerna på 2010-talet.

Jag vill också undersöka hur bilden av dem på film stämmer överens med den samtida paleontologiska bilden. Alltså försöka hitta skillnader mellan skildringar i olika tidsperioder och försöka hitta konkreta paralleller till utvecklingen i forskningen kring dinosaurier inom andra ämnen. Jag vill också undersöka förhållandet mellan människor och dinosaurier i filmerna för att illustrera hur publikens förväntade bild av dinosaurier ser ut, då denna ofta illustreras av hur människorna i filmerna reagerar på de utdöda djurens återkomst.

Min frågeställning är alltså: hur porträtteras dinosaurier på film? Hur ser representationen av dem ut historiskt sett? Hur porträtteras de i förhållande till människan? Vilken bild skapar publiken av dinosaurier utifrån filmerna? Och kan man hitta paralleller i filmerna till samtida teorier om dinosauriebilden inom paleontologi?

3. Forskningsläge

Filmmediet är relativt nytt sett ur ett hundramiljonårigt paleontologiskt perspektiv. Trots det finns det mycket skrivet om dinosaurier på film. Framförallt under, det som inom paleontologin kallas för *The Dinosaur Renaissance*, och drog igång på 1960-talet och pågår än idag.³ Den film som det skrivits mest om är Steven Spielbergs *Jurassic Park* (1993), och den nämns i mycket av forskningen inom ämnet. Jag har inte stött på några omfattande svenska studier av dinosaurier på film, utan har istället använd mig av amerikanska verk som filmvetaren Mark F. Berrys *The Dinosaur Filmography* (2002) och kulturteoretikern W J T Mitchells *The Last Dinosaur Book* (1998).

---

³ Adrian J. Desmond, *The Hot-blooded Dinosaurs: A Revolution in Palaeontology*, London: Dial Press, 1975.

Inom paleontologi går forskningen visserligen långsamt, men det kommer titt som tätt nya teorier om dinosaurier. För att få en insyn i aktuella teorier har jag använt mig främst av vetenskapliga artiklar, men även en del litteratur i ämnet, som Robert Bakkers *The Dinosaur Heresies* (1988) och Adrian J Desmonds *The Hot-Blooded Dinosaurs: A Revolution in Paleontology* (1975). Även om böckerna har några år på nacken så ger de en bra bild av de historiska genombrotten inom ämnet.

4. Periodisering och urval

I *The Dinosaur Filmography* listar Mark F. Berry över 100 filmer där en eller flera dinosaurier finns med i bild bara under 1900-talet. Då mitt syfte inte är att ge en komplett historik över dinosauriefilmen, utan snarare visa på förändring har jag valt att göra ett urval av filmer från olika epoker i filmens och dinosauriebildens historia. Då den vetenskapliga bilden av dinosaurier delas in i tre olika tidsåldrar har jag valt att utgå ifrån dessa. Indelningen är snarlik bland flera forskare och kan sammanfattas som följande:

1. The "Victorian" or early modern era (1840-1900), a period of eclecticism inaugurated by Hawkins's "antediluvian monsters," in which dinosaurs are depicted in a variety of shapes reminiscent of reptiles, lizards, dragons, large mammals, birds, fishes, kangaroos and amphibians.
2. The period of what Stephen Jay Gould calls "the modern" consensus" (1900-1960), when dinosaurs take on their "classic" and still popular image as "swamp-bound monsters of sluggish disposition, plodding with somnolent strides [...] dimwitted and unresponsive to change" on a slow path to extinction.⁴
3. The period of the "dinosaur renaissance" since the 1960s, which has transformed the image of the dinosaur into that of a lively, intelligent, agile, birdlike, warm-blooded creature that works in groups to solve problems.⁵

För att täcka in samma områden tidsmässigt sett har jag avgränsat min analys till fyra filmer med dinosaurier i huvudrollerna. *The Lost World (En försvunnen värld*, Harry O. Hoyt 1925), *The Land Before Time (Landet för länge sedan*, Don Bluth 1988), *Jurassic Park* (Steven Spielberg 1993) och *Jurassic World* (Colin Trevorrow 2015). Filmerna är stora Hollywood-succéer från olika tidsepoker, och då Hollywood är den största filmmarknad som når ut mest tycker jag därför att det är ett urval som på ett bra sätt speglar den stora, vedertagna bilden av dinosaurier som förmedlas i filmerna.

Mitt mål är att undersöka hur de här filmerna och analysera var och en av dem för att se hur de samt

---

⁴ Robert Bakker, *The Dinosaur Heresies*, Harmondsworth: Penguin, 1988.

⁵ Desmond.

se hur de behandlar bilden av dinosaurier, och vilken bild som uppstår ur den representation de visar. Tillsammans bör filmerna också ge en bra bild av hur bilden av dinosaurier utvecklats under de 90 år som de täcker in.

5. Material och källor

För att granska hur dinosaurier porträtterats på film har jag valt att utgå från de fyra filmer *The Lost World* (1925), *The Land Before Time* (1988), *Jurassic Park* (1993) och *Jurassic World* (2015) och gjort en närläsning av var och en av dessa. Alla filmer har tydligt dinosaurier som det avgörande temat, och är var och en på sitt sätt banbrytande för hur djuren gestaltas i filmerna. Urvalet innebär en historisk avgränsning på 90 år, vilket känns som en bra siffra eftersom den täcker in nästan hela filmmediets historia.

Eftersom jag vill kartlägga en västerländsk syn av dinosaurier och huruvida filmerna påverkat denna, har jag valt att enbart använda engelskspråkiga filmer från USA. Eftersom den ledande filmindustrin finns där torde det också vara den som påverkar den största publikens syn på dinosaurier, vilket gör att jag tycker att det urvalet känns bra.

Jag har även använt mig av brittiska och amerikanska artiklar som behandlar de filmer jag valt. Antingen rena recensioner, reportage eller vetenskapliga artiklar som på något sätt tar upp aspekter jag tyckt känts relevanta för min uppsats. Jag refererar även till en mängd filmer som antingen refereras till i filmerna rent visuellt eller intertextuellt, eller som jag på något annat sätt funnit det relevant att jämföra med.

Slutligen så har jag också använt mig av en del internetkällor, då främst Internet Movie Data Base, för att få fram fakta om filmerna, vilka priser och utmärkelser de tilldelats samt hur framgångsrika de varit när de gått på bio.

6. Förhistoriska urtidsdjur i *The Lost World*

När det gäller dinosaurier på film finns det flera exempel redan från filmhistoriens början. Min ambition är inte att göra en komplett förteckning över alla, utan genom att studera ett antal

milstolpar i de digitala dinosauriernas historia undersöka bilden av dem. Samt hur den förändrats i takt med samhället och aktuell forskning inom paleontologi. Därför har jag valt att börja med Harry O. Hoyts *The Lost World* från 1925, den första fullängdsfilmen om och med dinosaurier i huvudrollen.⁶

The Lost World tog sju år att spela in, och med en budget på en miljon dollar var den när den hade premiär en av filmhistorien mest påkostade filmer. Det var också den första filmen att kombinera stop-motion-teknik med levande skådespelare och kom så småningom att utgöra kanon för bilden av dinosaurier på film.⁷

Precis som titeln antyder så bygger filmen på Sherlock Holmes-författaren Sir Arthur Conan Doyles bok med samma namn. Handlingen är boken trogen och följer den exotiska professor Challenger som återvänt till London efter en expedition till Sydamerika där han påstår sig ha upptäckt en plåtå med en överlevande dinosaurier. Han möts av misstro och för att bevisa dinosauriernas existens utmanar han tvivlarna att följa med på en ny expedition. Med på den följer en reporter, en storviltsjägare och dottern till en av den ursprungliga expeditionens deltagare, som försvunnit i Sydamerika under mystiska omständigheter.

6.1 Tekniskt banbrytande

Filmen är en svart-vit stumfilm och dinosaurierna i filmen är modeller animerade med en för tiden revolutionerande stop-motion-teknik. I sin förteckning över dinosauriefilmer genom historien skriver Mark F. Berry om tekniken:

Chronologically situated between *The Ghost of Slumber Mountain* and *King Kong*, the *Lost World* animation shows signs of both. Some scenes, like the Allosaurus-Trachodon fight are no better than the animation in *Ghost*, while others like the Mono-clonius-Allosaurus Encounter are practically equal of the *Kong* stop-motion. But if the animation is not technically flawless, its pure energy is extraordinary.⁸

Berry berättar också att *The Lost World* för många var första chansen att överhuvudtaget se dinosaurier i rörelse, då man tidigare varit hänvisad till målningar eller teckningar för att skapa sig en bild av hur de förhistoriska djuren kan ha sett ut i verkligheten. Detta gör filmen till en av de

---

⁶ Mark F Berry, *The Dinosaur Filmography*,: Jefferson, North Carolina: McFarland, s. 241.

⁷ Berry, s. 241.

⁸ Berry, s. 242.

mest intressanta i dinosauriefilmens historia och den formade redan på 1920-talet bilden av hur dinosaurier såg ut när de en gång vandrade omkring på jordens yta.⁹

Filmen inleds med att presentera dinosaurier på det sätt som de flesta redan hade ett förhållande till dem – som skelett på museum. I filmen ställer sig också den breda allmänheten skeptiskt till att djuren verkligen existerar, och professor Challengers roll blir att övertyga både dem och biopubliken om att filmens regissör lyckats återuppleva de utdöda djuren. I en nyckelscen har Challenger samlat akademiker, press och nyfiken allmänhet för att föreläsa om vad han stött på i den sydamerikanska djungeln. Publiken är tveksamt inställd till hans påståenden och eftersom han varken har bildbevis eller levande dinosaurier med sig hem tror ingen på professorn. För den tvivlande massan proklamerar han då självsäkert: ”I am calling for volunteers! Volunteers to face death - or worse - for the sake of science!”. Han kräver att en ny expedition ska lanseras och att om de överlever för att berätta om sina fynd kommer ingen att kunna tvivla på hans påståenden: ”Then - if we live to tell what we see - to appear again in this hall, and deny my statements - if they can”. I scenen personifierar publiken på föreläsningen publiken i biosalongen och ställer frågan som de som löst biljett för att se filmen 1925 också gjorde – hur såg dinosaurierna egentligen ut? Och hur hade de klarat sig idag om de fortfarande existerat? I scenen, som har replikerats i många filmer sedan dess, gör Harry O Hoyt det alltså glasklart vad det är vi kommer att få se i hans storfilm – livs levande dinosaurier.

6.2 Förhistoriska urtdjur

Hur porträtteras då dinosaurierna när de väl dyker upp i den drygt en timma långa filmen?¹⁰

Expeditionens första kontakt med dinosaurier är en Pterodactylus som flyger över deras huvuden och landar på platån där de påstått att dinosaurierna lever. Flygödlan sätter inte bara skräck i expeditionen med sin blotta närvaro, utan ses också tugga på ett köttstycke för att förstärka rovdjursbilden av de köttätande dinosaurierna. När expeditionen tar sig upp på platån stöter de på en fredlig Apatosaurus (tidigare känd som Brontosaurus) som till expeditionsdeltagarnas förundran fredligt betar på en träddunge. ”A Bronthosaurus – feeding merely on leaves. Perfectly harmless – unless it happens to step on us.” förklarar professor Challenger till de övrigas förvånade miner.

---

⁹ Berry, s. 242.

¹⁰ Filmens längd har varierat lite beroende på vilken version som funnits tillgänglig. Den jag utgått från är en restaurering som finns i sin helhet på Youtube. *The Lost World (1925)*
<https://www.youtube.com/watch?v=QJaXxY3citM> Inhämtad 15 oktober, 2015.

Även om animatören Willis O'Briens stop-motion-teknik idag kan se utdaterad och hackig ut så var den revolutionerande när filmen kom ut. Eftersom film då spelades upp långsammare, med 16 eller 18 bilder per sekund, jämfört med dagens 24, så flöt animationerna också smidigare i originalversionen. Willis O'Brien etablerade sig snabbt som dåtidens mästernimator och arbetade senare även med bland annat *King Kong* (1933) och *Mighty Joe Young* (1949), som belönades med en Oscar för bästa specialeffekter.¹¹

Genomgående för dinosaurierna i *The Lost World* är att de uttrycker fundamentalt djuriska instinkter. De äter, träd för växtätarna, eller andra djur för karnivorerna. Deras karaktärsdrag tycks basala och impulsiva, som när en Triceratops försvarar sitt barn från en Allosaurus hungriga anfall. Dinosaurierna porträtteras exotifierande och mer som en förlängning av museum- eller konstbilden av dem snarare än tillför nya aspekter på hur dinosaurier kan ha agerat eller levt. De interagerar också med människor på samma sätt som sinsemellan, och är lika aggressiva mot expeditionens medlemmar som mot andra dinosaurier. Dock drivs de tillbaka när de stöter på människans teknologi i form av skjutvapen, vilket visar var de står hierarkiskt i den historiska näringskedjan. Detta förstärks också i handlingen, när expeditionen tillfångatar en Apatosaurus och tar med den hem till London för att ställa ut för allmänheten att beskåda.

Trots att filmen är från 1925 har den skapat många av de klichéer av dinosauriers representation och agerande som sedan dess upprepats i en mängd filmer. Jag vill därför påstå att *The Lost World* är ursprungstexten för dinosauriers kulturella representation på film. Vilken Mark F. Berry intygar:

While *The Lost World* can be appreciated, analyzed and still enjoyed today, what it was like for 1925 audiences can only be imagined. Absolutely nothing like it had even been seen. Not only was the world much bigger – big enough to make a "lost world" seem a real possibility – but audiences were nowhere near as technology-savvy as they are now. [...] It is not unreasonable to presume that seeing Obie's dinosaurs in 1925 must have been something like 1993's audiences seeing *Jurassic Park* for the first time – only more so.

Filmen speglar också flera samtida teorier om varför dinosaurierna utrotades, som att de dog ut eftersom de slog ihjäl varandra, var för klumpiga för att överleva, eller att de dog av en naturkatastrof.¹² Det sista illustreras med ett stort vulkanutbrott, som hotar dinosauriernas överlevnad. I en av filmens mest dramatiska scener ser vi scen som för tankarna till den skenande gnu-horden i *The Lion King* (*Lejonkungen*, Roger Allers, Rob Minkoff, 1994), ser vi den samlade

11 <http://www.imdb.com/title/tt0041650/awards> Inhämtad 15 oktober, 2015.

12 W J T Mitchell, *The Last Dinosaur Book*, Chicago: University of Chicago Press 1997, s. 145.

dinosauriepopulationen fly från ett brinnande inferno.

I filmens slutskede lyckas Apatosaurusen som professor Challenger tagit med sig från Sydamerika till London göra sig fri från sina bojor och går bärsärkagång på stadens gator. Den river ner ett halvt kvarter bostadshus för att visa hur stora dinosaurierna verkligen var. Den knuffar omkull statyn av Lord Wellington utanför Royal Exchange och sänker så småningom hela London Bridge med sin tyngd innan den simmar ut i havet. Den outtalade frågan blir såklart vem som egentligen står högst i den historiska näringskedjan och väcker tankar kring huruvida människor och dinosaurier någonsin skulle kunnat samexistera. I en scen som klippts bort från slutversionen av filmen syns dinosaurien på öppet hav passera en Atlantångare, vilket ytterligare stärker symboliken av (förhistoriskt) urtidsdjur kontra (1900-talets industrialiserade) maskin.¹³

6.3 Kanonbildande för årtionden framåt

I en historisk genomgång över filmens produktion och mottagande i *American Cinematographer* från 1992 skriver den amerikanska filmhistorikern Scott McQueen att Sir Arthur Conan Doyle själv var imponerad av hur dinosaurierna från hans bok kommit till liv i Harry O Hoyts filmatisering.¹⁴ Filmen blev också en enorm publikframgång och kom att forma inte bara bilden av dinosaurier på vita duken, utan också en modell för fiktiva historiska skildringar och kanonbildande för filmhistoriens första monsterfilmer.

The Lost World was the wonder picture of 1925 when it opened at New York City's Astor Theater in early February on a limited, twice-a-day basis. The picture went into general release in early summer and was a tremendous hit. Quite simply, nothing like it had ever been seen before, nor would anything like it be seen until King Kong in 1933.¹⁵

Filmen lanserades under parollen ”Seven years to bring it to you – seven years of hard work – but now this strange and sensational story *lives* before you! You forfeit your right to see the greatest entertainment the brains of man have ever achieved if you miss *The Lost World*.”¹⁶ Idag, drygt 90 år senare, kan jag bara konstatera hur passande den är för filmens kommande betydelse inom dinosauriefilmens historia och dinosauriers kulturella representation på film.

---

13 Scott MacQueen, ”The Lost World: Merely Misplaced?”, *American Cinematographer* 6, 1992, s. 38.

14 MacQueen, s. 38

15 MacQueen, s. 39.

16 Berry, s. 241.

7. Tecknade barndinosaurier i *The Land Before Time*

Den nya bild av dinosaurier som på 1960-talet inom paleontologin kom att kallas *the dinosaur renaissance* återspeglas inte på film förrän under 1980- och 1990-talet.¹⁷ Den film många förknippar med bilden är *Jurassic Park* från 1993, men jag menar att en minst lika bra återgivning är Don Bluths *The Land Before Time* från 1988. Filmen är visserligen en animerad barnfilm, men jag vill hävda att den ändå visar flera intressanta förändringar i bilden av dinosaurier. Den är också en av de filmer som bidragit mest till att infantiliserat bilden av dinosaurier. Alltså att skapa eller förstärka den representation som tilltalar barn och fött en uppsjö av dinosaurieleksaker, snarare än den blodtörstiga farliga bild av urtidsdjuren som tidigare skildringar porträtterat.

The Land Before Time är regisserad och animerad av Disneys mästernimator Don Bluth och är första gången han arbetar med animerade dinosaurier sedan *Fantasia* (1940). Filmen tog nästan tre år att färdigställa och till de fantastiska animationerna gjordes över en miljon teckningar, 600 bakgrunder och 100 000 handmålade celluloider. Som modell för dinosauriernas rörelser filmades bland annat giraffer och elefanter inför produktionen.¹⁸ Filmen utspelar sig under krita-perioden och följer Apatosaurus-ungen Lillefot, som tidigt i filmen förlorar sin mamma i strid med en Tyrannosaurus Rex. Han ställs då inför utmaningen att själv ta sig till den enda plats på jorden där det fortfarande finns mat och vatten, Den stora dalen. På färden slår han följe med fyra andra dinosaurier, Parosaurolophusen Kvacki, Pteranodonen Petri, Stegosauern Tagg och Triceratopsen Cera, som alla kommit bort från sina föräldrar. Resan till dalen blir lång och hård, men på vägen dit lär de sig både ett och annat om dinosaurielivet och om vikten att hålla ihop och arbeta tillsammans.

7.1 Kollektiv representation

Filmen är som sagt en barnfilm, men bidrar med flera intressanta aspekter både vad gäller paleontologisk korrekthet och att forma bilden av dinosaurier på samma sätt som Harry O Hoyts *The Lost World*. Filmen togs emot olika världen över, och främst imponerades många av animationerna och handlingen, men även av den paleontologiska aspekten. I sin recension i brittiska *Monthly Film Bulletin* skriver Verina Glaessner: ”/.../ a paleontologically accurate

---

¹⁷ Desmond.

¹⁸ Berry, s. 202.

film for children has still to be made, but *The Land Before Time* derives a degree of surface freshness from a modicum of accurate detail”.¹⁹

Filmen börjar med en enkel uppdelning av dinosaurier, de med vassa tänder (köttätare) och de med platta tänder (växtätare), men blir sedan en bra porträttering av hur dinosaurier från 1960-talet och framåt inte längre ses som individuella djur som handlar slumpartat eller basalt och instinktivt. Den nya bilden är istället den som vetenskapshistorikern Adrian Desmond beskriver som ”intelligent, agile, birdlike, warm-blooded creatures that works in groups to solve problems”.²⁰

Hela filmen är en studie i hur de unga dinosaurierna arbetar tillsammans för att lösa allt från att skaka ner blad från ett träd för att komma åt mat (genom att klättra på varandras ryggar) till att besegra en Tyrannosaurus Rex (genom att dumpa en sten på dess huvud i en djup vattengrav). Just vikten samarbete och att arbeta ihop, oavsett art, är ett av filmens tydligaste budskap. I en scen förklarar Triceratopsen Cera för Apatosaurusen Lillefot att ”Three-horns never play with longnecks,”, vilket hon lärt sig av sin pappa. Lite senare frågar Lillefot sin mamma varför och får svaret ”Because we're different!”, men han förstår aldrig riktigt vad det har med vänskap att göra och blir ändå vänner med dinosaurier av de andra arterna.

Vikten av, och dinosauriernas nyupptäckta förmåga att arbeta tillsammans förstärks genom hela filmen. I varje scen där Lillefot eller Cera väljer att agera självständigt slutar det i ett misslyckande. Innan Lillefot träffar sina följeslagare framställs han som ensam, vilsen och svag. Och när Cera tillfälligt väljer att lämna gruppens kollektiv hamnar hon i livsfara från en attack från samma Tyrannosaurus Rex som dödat Lillefots mamma. När de istället handlar tillsammans framställs dinosaurierna som handlingskraftiga, starka, intelligenta och framgångsrika. Det är också som grupp de till slut når eldoradot Den stora dalen och återförenas med ett ännu större kollektiv, sina familjer och föräldrar. I filmens slutscen går solen upp över Den stora Dalen och Lillefot gapar häpet över vad de upptäckt innan han konstaterar att de nått dit tillsammans, vilket varit nyckeln till gruppens framgång: ”The great valley. Cera, Spike, Ducky, Petrie, over here! [...] We did it. We did it together!”.

---

19 Verina Glaessner, ”The Land Before Time”, *Monthly Film Bulletin* 668, 1989, s. 276-277.

20 Desmond.

7.2 Mänskliga ansikten

Filmen är också intressant ur aspekten att den påverkat bilden av dinosaurier genom sitt starka inslag av antropomorfism. Den är en av de moderna filmer som enligt mig mest ”förmänskligt” dinosaurier och på så sätt bidragit till att förändra deras kulturella representation, främst riktad mot barn och ungdomar.

Redan i filmens början porträtteras Lillefot på ett människoliknande sätt med kärleksfulla föräldrar, och både familjerelationer och interaktioner mellan dinosaurierna är mer mänskliga än djurartade. Dinosaurierna i filmen har gott om mänskliga karaktärsdrag och känslor som sorg, saknad, ånger eller utanförskap. I en talande scen stöter Lillefot på den Euoplocephalus-liknande dinosaurien Rooter som tröstar honom efter förlusten av hans mamma. På samma sätt som Mufasa förklarar livets stora cirkel för Simba i *The Lion King (1994)* förklarar han för Lillefot att ”The great circle of life has begun, but, you see, not all of us arrive together at the end. [...] You'll always miss her, but she'll always be with you if you remember what she taught you. You'll never really be apart, for you're still a part of each other”.

Att identifikation är en bidragande faktor till barns fascination av dinosaurier är en teori som får gehör av kulturteoretikern W J T Mitchells. I *The Last Dinosaur Book* konstaterar han också att dinosaurier historiskt sett varit populärare bland pojkar än flickor: ”The associations of the figures with bigness, violence, power and aggression, the abundance of macho role models in paleontology, and the general associations of science with masculinity all serve to reinforce identification in and by male children”.²¹

Detta är något som *The Land Before Time*, och sedermera *Jurassic Park* (mer om den i senare kapitel) bryter mot. Filmen har flera starka kvinnliga karaktärer, som Lillefots mamma och följeslagaren Cera. Det är också så att Lillefot och samtliga antagonister i filmen visar betydligt fler ”mjuka” värden och handlingen är centrerad kring familj, relationer, kärlek och vänskap. Även om den så klart även har en, på klassiskt manér, jaktscen med en Tyrannosaurus Rex med blottade käkar. Även i den aspekt att *Jurassic Park*, med bara honor bland parkens dinosaurier kommit att ses som en föregångare bland dinosauriefilmen inom feministisk teori så menar jag att *The Land Before Time* är en föregångare.

---

²¹ Mitchell, s. 239.

Filmen kom att få flera uppföljare, dock utan biolansering och en tv-serie.²² Den ligger också till grund för en rad kringprodukter som leksaker, kids meal på snabbmatskedjorna Burger King och Wendys och är en pionjär när det gäller att kommersialisera dinosauriefilm. Vilket säkert inte är någon slump med tanke på att George Lucas varit med och producerat filmen. En regissör som gjort sig känd för att sammanväva kommersialism och filmskapande.²³

Jag vill också nämna filmens uttalade starka miljöbudskap, vilket dykt upp i flera av de analyser och artiklar jag tagit del av om filmen. Att naturen är döende redan under krita-perioden och att det bara finns mat och vatten på en liten del av jordens yta är såklart en varning om vad som kan komma att återupprepas. Eftersom mitt fokus ligger på dinosaurier och bilden av dem så har jag valt att inte djupare gå in på ämnet. När det gäller det menar jag dock att *Land Before Time* är en intressant milstolpe i dinosauriefilmens historia och ett tecken på att både barn- och vuxenfilm tillsammans bygger den bild av djuren som satt sig fast i vårt medvetande. Även de som inte sett originalfilmen på 1980-talet kan också knappt undgått att stöta på karaktärerna i spin-off-produkter, uppföljare och tv-serien eller som gosedjur i leksakshandeln.

8. Realistiska skräcködlor i *Jurassic Park*

1993 kom den film som kommit att bli revolutionerande för sin framställning av levande dinosaurier på vita duken, Steven Spielbergs genremässiga magnum opus *Jurassic Park*. Filmen är en adaptation av Michael Crichtons roman med samma namn och är intressant inte bara för sina banbrytande datoranimerade dinosaurier, den är också späckad med paleontologi och kulturella referenser som speglar bilden på dinosaurier på 1990-talet. Filmen blev en enorm publikframgång och togs emot väl av såväl akademiker som recensenter och ligger fortfarande högt på listor över de mest inkomstbringande filmerna på bio någonsin.²⁴ Filmen belönades också med Oscars-statyer i kategorierna bästa ljud, bästa ljudredigering och bästa specialeffekter.²⁵

Filmens handling för tankarna till 1925 års *The Lost World*, genom att även *Jurassic Park* utspelar sig i Sydamerika, den här gången på den fiktiva ön Isla Nublar, 190 km utanför Colombias västkust. Precis som i *The Lost World* så handlar det om att dinosaurier återupptäcks, eller snarare

22 http://www.imdb.com/find?ref_=nv_sr_fn&q=land+before+time&s=all Inhämtad 2 januari, 2016

23 Terry Teachout, "Why Hollywood Cannot Make Art", *American Jewish Committee Vol. 123*, 2007, s. 48-51.

24 *The 50 highest-grossing movies of all time* <http://www.imdb.com/list/ls000021718/>, Inhämtad 3 januari 2016.

25 http://www.imdb.com/title/tt0107290/awards?ref_=tt_ql_4 Inhämtad 3 januari 2016.

återuppväckts tack vare 1990-talets kloningsteknik med hjälp av dinosaurie-DNA från förhistoriska myggor, fossiliserade i bärnsten. Den exotiska professor Challenger är ersatt med den exotiska mångmiljardären John Hammond som bekostat dinosaurieparken och forskningen bakom den, och i takt med vetenskapens ökade status på 1900-talet är forskarna i filmen istället auktoriteter inom sina discipliner och de som ska verifiera parkens legitimitet. Handlingen följer John Hammond, spelad av Richard Attenborough, och hans megalomana idé att skapa en nöjespark med livs levande dinosaurier och dramat som uppstår när paleontologen Alan Grant och hans partner, paleobotanikern Ellie Sattler får en rundtur i parken tillsammans med Hammonds barnbarn. Allt går snett och de jagas plötsligt av både en Tyrannosaurus Rex och tre Velociraptorer och filmen blir en actionfylld historia på bästa Steven Spielberg-manér.

8.1 Dinosaurieparkens invånare

Vad jag intresserar mig för är hur dinosaurierna och bilden av dem tillsammans med aktuell paleontologi presenteras i filmen. Det mest talande exemplet, som visar hur vetenskapen och vår uppfattning av dinosaurier utvecklats sedan 1925, är en scen när paleontologen Alan Grant för första gången stöter på livs levande dinosaurier, tillsammans med sin partner Ellie Sattler. Precis som i *The Lost World* introduceras dinosaurierna i filmen genom en Apatosaurus, som fredligt betar på ett träd, samtidigt som dialogen de två emellan speglar utvecklingen av synen på arten. Den gigantiska dinosaurien betar på trädet, men rör sig också smidigt, ger ifrån sig ett högljutt tjut och ställer sig på bakbenen för demonstrera sig storlek och rörlighet. En chockad och imponerad Alan Grant, bara några meter från dinosauriens fötter utbrister med lika stor förvåning som 1990-talets biopublik: "It's... it's a dinosaur. Ellie, we can tear up the rule book on cold-bloodedness. It doesn't apply, they're totally wrong! This is a warm-blooded creature". Varpå han snabbt får medhåll av Sattler "This thing doesn't live in a swamp". Vilket förstås anspelar på den bild av dinosaurier som rådde inom paleontologin från 1900-1960 som "swamp-bound monsters of sluggish disposition".²⁶

De vänder sig sedan mot en vacker utsikt, där en hel hord dinosaurier rör sig över landskapet, varpå Grant konstaterar att, precis som han trott, så rör sig dinosaurierna i flock, snarare än som enskilda individer. Stumfilmen från 1920-talet bjöd visserligen inte på särskilt goda möjligheter för långa, utvecklande dialoger, men scenen speglar ändå hur mycket mer välbekant publiken anno 1993 är än 1925, då hela dialogen bestod av professor Challengers "A Bronthosaurus – feeding merely on leaves. Perfectly harmless – unless it happens to step on us".

---

²⁶ Robert Bakker, *The Dinosaur Heresies*, Harmondsworth: Penguin, 1988.

En annan teori som Jurassic Park lägger ljus på är att man på 1990-talet för första gången upptäckte fossil av icke-flygande dinosaurier med bevarade fjädrar. Detta var stora nyheter på 1990-talet, och idag är de flesta paleontologer överens om dinosauriers nära släktskap med fåglar och att flera arter än man tidigare trott varit fjäderbeklädda.²⁷ Redan när Alan Grant presenteras i filmen är han snabb att redogöra för sin kontroversiella teori att ”Well maybe dinosaurs have more in common with present-day birds than reptiles. Look at the pubis bone – it's turned backwards, just like a bird. The vertebrae – full of hollows and air sacs, just like a bird. Even the word raptor means 'bird of prey’”.

Filmen leker också med dinosauriers popularitet bland barn och att museibutiker världen över säljer dinosaurie-memorabilia. I en scen panorerer kameran över dinosaurieparkens egen museibutik och vi får se både t-tröjor och lunchlådor med parkens logotyp tillsammans med mjukisdjur, frimärken och boken *The Making of Jurassic Park*. I en annan scen får vi se en banderoll för en utställning i parkens besökarcentrum med titeln *When Dinosaurs Ruled the Earth*, vilket för tankarna till en annan klassiker i genren, Val Guests film från 1970 med samma namn (med den svenska titeln *Akita, solens förbannelse*). Filmen håller sig alltså väldigt medveten till den rådande kulturen kring dinosaurier och deras tidigare representation både på museum och i filmhistorien.

8.2 Delade meningar bland forskare

Ett avseende där *Jurassic Park* skiljer sig från den samtida paleontologiska bilden av dinosaurierna är när det gäller karnivorerna. Många forskare har berömt *Jurassic Park* för hur den porträtterar Triceratops och Brachiosaurus (snarligt *The Lost World*), men den har fått kritik för bilden av de mer aggressiva dinosaurierna, och framförallt Velociraptorn. Vetenskapsjournalisten Don Lessem har skrivit över 50 böcker om dinosaurier och var med som konsult vid inspelningen av *Jurassic Park*. I artikeln *Designing Dinosaurs: How to Bring Jurassic Park to Life* skriver han om hur filmens velociraptorer stämmer överens med verklighetens:

No Jurassic Park dinosaur raises more questions among scientists than does its most dastardly dinosaur, Velociraptor. These raptors are as big as we are, considerably faster, and savvy and dexterous enough to turn a doorknob. [...] Paleontologists, however, know Velociraptor as a Mongolian dinosaur closer in size to a poodle than a person. In the film, Jurassic Park, it's been sized up and confused with its slightly larger North American cousin, Deinonychus.²⁸

En annan intressant sak är att dinosaurier endast medverkar i 14 minuter av filmens totala

---

27 Flera källor, bland annat Zhou Zhonghe, ”Dinosaur Evolution: Feathers Up for Selection”, *Current Biology* 24, 2014.

28 Don Lessem, ”Designing dinosaurs: How to Bring Jurassic Park to Life”, *Omni* 9, 1993.

längd på 127 minuter. Ändå är det många som minns just dinosauriescenerna och det är för sina revolutionerande digitala dinosaurier filmen blivit ihågkommen. I *The Dinosaur Filmography* citeras specialeffektteknikern Sam Winston, som arbetat med de digitala dinosaurierna: ”Yes, the 14 minutes of dinosaurs are unlike anything you've seen before, but it's important to remember that we're talking about a film that runs over two hours. You're involved with it because of the way Steven Spielberg put it together”.²⁹

Precis som *The Lost World* bygger *Jurassic Park* på en litterär förlaga. Boken, med samma namn, är skriven av amerikanska Michael Crichton, som också skrivit manus till filmen, och kom ut 1990. I en intervju berättar han att han redan när han skrev boken hade en film i åtanke och att han insåg att filmmediet var det som skulle fortsätta forma människors syn på dinosaurier. Ordagrant säger han: ”As I was working on it, I was thinking, ' For whoever reads this, movies will be their source of thinking, rather than the science and the ideas I'm drawing on.’”³⁰

8.3 Parkens roll ur ett historiskt perspektiv

I slutet av 1990-talet finns det alltså en tidigare en etablerad bild av dinosaurier på vita duken. Under de nästan 70 år som gått sedan *The Lost World* har både biobesökare, men framförallt regissörer och filmindustrin lärt sig hur dinosaurier tidigare har framställts. Tack vare det vet Steven Spielberg vad som krävs för att åter revolutionera genren och framställa dem på ett helt nytt sätt, vilken också lett till filmens framgång. Filmen visar också tydligt att den är medveten om genren och publikens befintliga bild av dinosaurier. De introduceras på klassiskt sätt, men vävs in i handlingen efter Michael Crichtons eminenta manus som leker med tanken på att dinosaurier faktiskt skulle kunna återuppväckas, inte bara på film. Efter det porträtteras dinosaurierna i filmen som snabbare, farligare och listigare än någonsin tidigare. Velociraptorerna är inte bara dödliga jägare i grupp, utan tillräckligt intelligenta för att lära sig att öppna dörrar i sin jakt på människorna i parken.

Över lag porträtteras dinosaurierna som fiender till människorna de placerats i samma tidsålder som. Förhållandet människa-dinosaur liknar alltså hur det sett ut på film historiskt sett. Vad *Jurassic Park* bidrar med är att förmedla en uppdaterad bild av hur både vetenskap och filmskapare föreställer sig dinosaurier. Vilket i förlängningen formar bilden hos

---

²⁹ Berry, s. 161.

³⁰ Berry, s. 161.

biopubliken. Bilden har också helt klart förändrats, men inte dinosauriens status som en naturlig fiende till människan om de någonsin skulle ha levat under samma tidsperiod.

På filmplanschen som lanserades innan *Jurassic Park* hade premiär på bio användes taglinen ”An adventure 65 million years in the making!”.³¹ Ur ett filmvetenskapligt perspektiv skulle man på samma sätt kunna kalla filmen ”A masterpiece 68 years in the making!”, för utan *The Lost World*, det kanon den skapade och den samlade dinosauriefilmens historia däremellan skulle *Jurassic Park* aldrig ha blivit den film och den milstolpe den är i dinosauriegenren och för representationen av dinosaurier på film.

9. Genmanipulerade fantasifoster i *Jurassic World*

I bakvattnet av *Jurassic Parks* framgång på 1990-talet kom det flera uppföljare. Steven Spielberg regisserade *The Lost World: Jurassic Park* (1997) och den tredje delen i serien, *Jurassic Park III* (1999) regisserades av Joe Johnston. Därefter tystnade det i serien och den nya vågen för dinosauriefilm tycktes vara över. Först 2015 kom filmen som åter skulle gräva upp intresset för genren och såväl slå kassarekord som uppröra paleontologer över hela världen – *Jurassic World*. Filmen är i skrivande stund trea på listan över de mest inkomstbringande filmerna någonsin.³² Och trots ljumma recensioner lockade filmen en storpublik som troligen bara kan överträffas om dinosaurieparken öppnar i verkligheten. Eller möjligen kommande film i serien, *Jurassic World 2* som nyligen annonserades, med premiärdatum under 2018.³³

Jurassic World utspelar sig på 2010-talet, på samma ö som dinosaurieparken som gick under i första *Jurassic Park*-filmen. Där har ordningen nu återställts och en ny, större park har byggts upp och varit öppen och i drift sedan 2005. Parken är större än någonsin med hela 20 olika arter av dinosaurier och än en gång får vi följa två barn som besöker den för första gången. Den här gången är det parkens operativa chef Claire Dearing's systersöner. I takt med ökade krav på nya ”attraktioner” har också parkens forskare framställt en helt ny art av dinosaurier, Indominus Rex, som är lika delar Tyrannosaurus Rex och Velociraptor, vilket bäddar för en dramatiskt handling med en dinosaurie på rymmen och ännu ett Jurassic Park-haveri innan ön

---

31 Berry s. 157.

32 *The 50 highest-grossing movies of all time*, <http://www.imdb.com/list/ls000021718/> Inhämtad 3 januari 2016

33 <http://www.imdb.com/title/tt4881806/> Inhämtad 3 januari 2016.

måste evakueras i en handling som i mångt och mycket för tankarna till *Jurassic Park*. På samma sätt som science fiction-filmer som *X-men*-serien eller *Star Wars* behandlar ett och samma fiktiva universum kan man med *Jurassic World* nu tala om ett Jurassic Park-universum, där alla filmerna i serien måste förhålla sig till historiska händelser i de tidigare. Filmen marknadsfördes också med sloganen ”The park is open”³⁴, vilket visar ett stort mått av intertextualitet och ett antagande om förkunskaper om Jurassic Park-konceptet bland biobesökarna.

Precis som *Jurassic Park* är filmen fylld med historiska och kulturella referenser till dinosaurier, vilket ger en uppdatering av var vi befinner oss i dinosauriefilmens historia och visar hur den rådande bilden av dinosaurier ser ut. I filmens allra första scen introduceras vi till en av systersonerna, Ty Simpkin och hans pojkrum är själva sinnesbilden av en dinosaurie- och vetenskapsintresserad 10-åring med mängder av vetenskapsplanscher och dinosauriemodeller. I scenens öppning tittar han i en gammal View-Master, en kikarliknande leksak, som bläddrar mellan stillbilder för den som tittar in i den. Bilderna han ser visas i helbild och är stillbilder på dinosaurier. Den första visar en Tyrannosaurus Rex och en Triceratops och nästa två Ceratosaurus i närstrid med den enes käftar kring den andres hals. Bilderna är från Irwin Allens dokumentär *The Animal World* (1956), som på sin tid var banbrytande i dokumentärfilmsgenren med stop-motion-teknik för att porträttera levande, våldsamma dinosaurier.³⁵

9.1 Bryter mot mönstret

Filmens första scen med levande dinosaurier bryter mot det tidigare mönstret att först introducera den växtätande Apatosaurus som en mjukstart för biopubliken utan går direkt på en scen med fyra köttätande Velociraptorer. Den här gången tillsammans med beteendeforskaren Owen Grady, som någorlunda lyckats tämja de vilda djuren till att svara på enkla kommandon och inte bara agera instinktivt och aggressivt. År 2015 anses alltså velociraptorer vara tillräckligt kända för publiken för att kunna inleda filmen med dem, och redan från början sätta tempot högt för filmens dinosaurier. Att jämföra med *Jurassic Park*, där de var filmens nyhet och en art som inte många antogs ha stött på tidigare, vilket gjorde att man ”kom undan” med en inte helt paleontologiskt korrekt skildring av djuren.

---

34 www.imdb.com/title/tt0369610/ Inhämtad 4 januari 2016.

35 Berry, s. 12.

Gång på gång i *Jurassic World* påpekas det också att parkens besökare inte längre låter sig imponeras av ”bara” dinosaurier. Tidigt i handlingen förklarar parkens operativa chef Claire Dearing för potentiella investerare och biopubliken att ”[...] no one is impressed by a dinosaur anymore. Twenty years ago, de-extinction was right up there with magic. These days, kids look at a Stegosaurus like an elephant from the city zoo”. *Jurassic World* kan inte längre imponera med bara datoranimerade dinosaurier och drömmen om en verklig dinosauriepark, utan filmens stora dramatiska behållning är istället den genmanipulerade Indominus Rex, som inte bara visar sig vara intelligentare än någon tidigare dinosaurie, den är också en hybrid av de två dinosaurier vi tidigare lärt oss är de två farligaste. Lägg därtill tillräckligt med orm-DNA för att kunna sänka sin kroppstemperatur för att undgå parkens radar och DNA från sepialiknande bläckfiskar för att kunna skifta färg och göra sig osynlig i Isla Nublar's djungel. Filmen introducerar också flera exotiska dinosauriearter, som den vattenlevande Mosasaurus, köttätaren Metriacanthosaurus, fiskätaren Baronyx och en hel flock med Pteranodoner som är mer aktiva i handlingen än i tidigare filmer.³⁶

Tyvär innebär parollen att ”no one is impressed by a dinosaur anymore” att filmen går ifrån den paleontologiskt korrekta återgivningen av dinosaurier och samtida teorier om hur de såg ut som *Jurassic Park* gjorde sig känd för på sin tid. Många forskare har också påpekat bristen av teorier, till exempel att inga av dinosaurierna i filmen är fjäderbeklädda, vilket man idag vet att många arter var.³⁷ Det filmen tappar i paleontologisk korrekthet gör den däremot upp för med intressanta aspekter på dinosauriernas kulturella representation.

9.2 Domesticerade skräcködlor

Jurassic World med sitt genmanipulerade monster för tankarna, mer än tidigare filmer i *Jurassic Park*-serien, till monsterfilmer som *Godzilla* (1998). Större delar av handlingen än tidigare utgörs av jaktscener och skräckelementet är både större och mer betonat än i tidigare filmer. Filmen skildrar dock inte bara dinosaurier som människans naturliga fiender. Den väver även in två andra bilder av dem och förhållandet mellan människa och dinosaurie. I flera scener porträtteras ett Barnens zoo-liknande koncept inne i dinosaurieparken, med namnet Gentle Giants Petting Zoo. Där syns barn i femårsåldern rida på barndinosaurier som Triceratops, Apatosaurus, Stegosaurus, Parasaurolophus och Gallimimus. Trots att filmen är

---

36 Parkens fiktiva hemsida, *Jurassic World*, <http://www.jurassicworld.com/dinosaurs/> Inhämtad 20 december, 2015.

37 ”Living Dinosaur: The Evolutionary History of Modern Bird.”

långt ifrån en barnfilm återfinns den infantiliserade bilden av dinosaurier som barnens vänner och när en flock Pteranodoner löper amok i parken anfaller de barndinosaurierna i inhägnaden och det handlar snarare om en art dinosaurier mot människan tillsammans med en annan art än den klassiska konflikten mellan dinosaurie och människa.

Uppdelningen bryts ytterligare när det visar sig att Owen Gradys förmåga att tämja dinosaurier är i paritet med hundvискaren Cesar Millans med hundar³⁸. Han lyckas etablera sig själv som alfahanne i skaran av velociraptorer och när slutkonflikten i filmen trappas upp används Velociraptorer på människans sida för att spåra upp Indominus Rex, och även om deras lojalitet tillfälligt sviktar så står de i den sista striden mot det genmanipulerade monstret på människornas sida. Claire Dearing lyckas till och med locka parkens Tyrannosaurus Rex att göra upp med Indominus Rex, och det som slutligen blir dess bane är när en ännu större Mosasaurus biter tag i Indominus Rex och drar ner den under vattnet där den till sist är besegrad. På så sätt nyanserar filmen den tidigare bilden av dinosaurien som människans naturliga fiende, och det handlar snarare om skillnader från art till art. När en genmanipulerad dinosaurie löper amok samlas alltså människa och dinosaurier sida vid sida för att återställa den, fiktiva, naturliga faunan på Isla Nublar å 2010-tal.

---

38 Från tv-programmet *The Dog Whisperer*, på svenska *Mannen som talar med hundar*.

10. Diskussion

I mina ögon dominerar två bilder av dinosaurier deras representation på film, antingen som monster, eller som infantiliserade exotiska växtätare. Då menar jag inte bara i tecknad form, utan att representationen ser likadan ut oavsett publik. Den skiljer sig visserligen åt mellan tidsåldrarna, och bilden som tecknat gosedjur finns redan 1914 i *Gertie the Dinosaur*, men den blir mer och mer förstärkt i takt med att dinosaurier kommersialiseras. Ett nyanserat mellanting mellan skräcködlor och gosedjur tycker jag i princip saknas och dinosaurierna har en historia av att framställas förhållandevis stereotyp efter vilken effekt filmens regissör vill att de ska fylla.

Kanske beror det på att jag enbart valt ut fiktiva skildringar, och det är möjligt att filmer med ett mer dokumentärt innehåll skulle bredda bilden. De bilder jag stött på är alltså från den fredligt betandes Apatosaurusen till den livsfarliga Tyrannosaurus Rex som jagar människor, jeepar, eller dinosaurier med blodtörstiga käftar i full fart över det förhistoriska landskapet. Vad som däremot förändrats över tid är vilken kunskap paleontologer har om dinosaurier och den bilden har ända sedan *Lost World* varit populär att bygga sina dinosauriebilder på. Även om uppsatsens sista film, *Jurassic World* bryter mot det mönstret så tycker jag att de utvalda filmerna ger en bra bild både av hur dinosaurier vetenskapligt tros ha sett ut vid filmens produktion och hur goda biobesökarnas förkunskaper om dinosaurier är i olika tider.

Även om jag inte gått lika djupt vad gäller mottagandestudier och forskat vidare på kringprodukter som leksaker eller barnböcker så tycker jag att mitt urval och analys av filmerna och dinosaurierna i dem fungerat bra för att undersöka bilden av dinosaurier, vilket varit min huvudsakliga ambition. På grund av det stora urvalet filmer i genren skulle jag eventuellt ha kunnat bredda mig mer i hänseende till produktionsland och tidsperiod, men på samma sätt som USA är ledande inom paleontologisk forskning så har även de största och mest banbrytande dinosauriefilmerna producerats i landet. Dessutom tycker jag att mitt urval har förstärkts av att filmerna varit de största publikmässiga framgångarna i genren av sin tid, undantaget *The Land Before Time*.

11. Slutsatser

Vilka slutsatser vill jag då dra av mina analyser? Först och främst att film ger en enastående bild av den samtida synen på dinosaurier. Detta tycker jag mig ha visat genom att studera djurens kulturella representation i filmerna och hur de förhåller sig till människor. Jag tycker mig också hittat ett tydligt kanon från filmhistoriens början som påverkat de andra filmerna till den grad att de leker med intertextuella referenser till sina föregångare. Filmerna visar på flera likheter, men också en tydliga skillnader i dinosauriernas representation från tidsåldrarna 1920-tal, 1990-tal och 2010-tal. På 1920-talet räckte det med stop-motion-animerade dockor för att överraska en biopublik som aldrig sett en dinosaurie röra sig tidigare och överraskningen och skräckmomentet var totalt för att exotifiera och stärka den existerande bilden av djuren som både gigantiska och blodtörstiga. På 1990-talet krävdes det banbrytande datoranimationer för att skapa känslan av mer levande dinosaurier än någonsin. *Jurassic Park* gav också en snabbkurs i paleontologi och den nya bild av djuren som vuxit fram under 1960- och 1970-talet tillsammans med 1990-talets teorier och fåglar och dinosaurier. På 2010-talet slutligen är ingen längre imponerad av ett par velociraptorer, utan *Jurassic World* är kryddad med genmanipulerade fantasibilder av hur dinosaurier skulle kunnat utvecklats om science-fiction-tekniken i filmen fanns på riktigt.

En stor del av genrens popularitet tycks också bygga på att presentera nya fakta och vetenskapliga teorier från paleontologin för biopubliken. Det gör att filmerna ger en bra bild av samtida vetenskapliga teorier och aktuell forskning. Från dinosaurieskeletten på British Museum i *The Lost World* till varmblodiga växtätare och gruppjagande velociraptorer i *Jurassic World*. Tyvärr lämnar dock *Jurassic World* en hel del att önska kring den senaste bilden av dinosaurier, som idag ses som fakta inom paleontologin, alltså den av fågelklädda dinosaurier.

Filmernas popularitet och att de varit både påkostade, framgångsrika och på sin tid stått för banbrytande teknik tycker jag stärker mitt val av filmer. Det visar också att dinosauriegenren, precis som de utdöda djuren har lätt för att återuppstå, och att det samtida intresset för mänsklighetens och dinosauriernas uppkomst och liv tycks outtömligt.

12. Framtida forskning

Om jag skulle fördjupa mig ytterligare i ämnet och lägga mer akademisk tid och fokus på att fortsätta undersöka dinosauriernas representation skulle det vara intressant att se huruvida *Jurassic*

World 2, eller Disneys nya film *The Good Dinosaur* (2015) tar chansen att plocka upp den nya bilden av dinosaurier som etablerats på 2010-talet. Det vore också intressant att ta forskningen vidare, och titta specifikt på till exempel mottagandet av filmerna, eller kringprodukter som leksaker eller dinosaurielitteratur. Eftersom forskningen i paleontologi går relativt långsamt, och fortfarande är långt ifrån heltäckande om dinosaurier så lär det heller inte saknas material till att fortsätta göra dinosauriefilm i ytterligare 100 år till.

13 Källförteckning

13.1 Tryckta källor

Bakker, Robert, *The Dinosaur Heresies*, Harmondsworth: Penguin, 1988.

Berry, Mark F, *The Dinosaur Filmography*, Jefferson, North Carolina: McFarland, 2002.

Desmond, Adrian J, *The Hot-blooded Dinosaurs: A Revolution in Palaeontology*, London: Dial Press, 1975.

Glaessner, Verina, "The Land Before Time", *Monthly Film Bulletin*, 668, 1989.

MacQueen, Scott, "The Lost World: Merely Misplaced?", *American Cinematographer* 6, 1992.

Mitchell, W. J. T. *The Last Dinosaur Book: The Life And Times of a Cultural Icon*, Chicago: University of Chicago Press, 1998.

Teachout, Terry "Why Hollywood Cannot Make Art", *American Jewish Committee* Vol. 123, 2007, s. 48-51.

Zhonghe Zhou, "Dinosaur Evolution: Feathers Up for Selection", *Current Biology* 24, 2014

Lessem, Don, "Designing Dinosaurs: How To Bring Jurassic Park To Life", *Omni* 9, 1993

13.2 Övriga källor

Dyke, Gareth. & Kaiser, Gary W, "Living Dinosaur: The Evolutionary History of Modern Bird" [Elektronisk resurs] Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell, 2011.

Musem för Naturkunde i Berlins hemsida:

<http://www.naturkundemuseum-berlin.de/en/exhibitions/the-world-of-dinosaurs/>, Inhämtad 3 januari, 2016

Lista över priser och utmärkelser för *Mighty Joe Young*

<http://www.imdb.com/title/tt0041650/awards>, Inhämtad 15 oktober, 2015.

Lista över uppföljare till *Land Before Time*

http://www.imdb.com/find?ref_=nv_sr_fn&q=land+before+time&s=all, Inhämtad 2 januari, 2016.

The 50 highest-grossing movies of all time

<http://www.imdb.com/list/ls000021718/>, Inhämtad 3 januari 2016

Lista över priser och utmärkelser för *Jurassic Park*

http://www.imdb.com/title/tt0107290/awards?ref_=tt_ql_4, Inhämtad 3 januari 2016.

Internet Movie Database sida om *Jurassic World*

www.imdb.com/title/tt0369610/, Inhämtad 4 januari 2016.

Internet Movie Database sida om *Jurassic World 2*

<http://www.imdb.com/title/tt4881806/> Inhämtad 3 januari 2016.

Dinosaurieparken *Jurassic Worlds* fiktiva hemsida

<http://www.jurassicworld.com/dinosaurs/>, Inhämtad 20 december 2015.

14. Filmografi

Titel: **The Lost World**

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: First National Pictures, USA, 1925

Producent: Earl Hudson

Regissör: Harry O. Hoyt

Manusförfattare: Marion Fairfax

Fotograf: Arthur Edeson

Klipp: George McGuire

I sin helhet på Youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=QJaXxY3citM>

Inhämtad 15 oktober, 2015

Titel: **The Land Before Time**

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Amblin Entertainment, Sullivan Bluth Studios &

Lucasfilm, USA, 1988

Producent: Don Bluth, Gary Goldman, John Pomeroy

Regissör: Don Bluth

Manusförfattare: Judy Freudberg, Tony Geiss

Klipp: John K. Carr, Dan Molina

Orginalmusik: James Horner

Titel: **Jurassic Park**

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Amblin Entertainment, USA, 1993

Producent: Kathleen Kennedy & Gerald R. Molen

Regissör: Steven Spielberg

Manusförfattare: Michael Crichton & David Koepp

Fotograf: Dean Cundey

Klipp: Michael Kahn

Orginalmusik: John Williams

Titel: **Jurassic World**

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Legendary Pictures, USA, 2015

Producent: Steve Spielberg & Thomas Tull

Regissör: Colin Trevorrow

Manusförfattare: Rick Jaffa, Amanda Silver, Derek Connolly & Colin Trevorrow

Fotograf: John Schwartzman

Klipp: Kevin Stitt

Orginalmusik: Michael Giacchino

14.1 Sekundärfilm

Gertie, the Dinosaur (Winsor McCay, 1914)

The Ghost of Slumber Mountain (Willis H. O'Brien, 1918)

King Kong (Merian C. Cooper, 1933)

Mighty Joe Young (Ernest B. Schoedsack, 1949)

The Animal World (Irwin Allen, 1956)

Fantasia (Norman Ferguson, 1970)

When Dinosaurs Ruled the Earth (Val Guest, 1970)

Star Wars (George Lucas, 1977)

The Lion King (Roger Allers, Rob Minkoff, 1994)

The Lost World: Jurassic Park (Steven Spielberg, 1997)

Godzilla (Roland Emmerich, 1998)

X-Men (Bryan Singer, 2000)

Jurassic Park III (Joe Johnston 2001)

The Dog Whisperer (TV, Tony Rogers, 2007)

The Good Dinosaur (Peter Sohn, 2015)

Jurassic World 2 (2018)